

ČETRNAESTO POGLAVLJE

ŠTO DALJE?

“Vidio sam da u sebi nemam dovoljno vjere da premosti svaki ponor.”

“Moj odnos s Bogom bio je najbolji onda kada je bio jednostavan.”

Štivo koje ste upravo proučili imalo je za cilj da bude nešto više od iznošenja činjenica i pružanja teorijskog znanja. Napisano je u velikoj nadi da će promijeniti naš život i način na koji se odnosimo prema Bogu. Zbog toga ćemo ovu analizu zaključiti razmišljanjem o tome kako da nastavimo rasti i usvajati vrijednosti i aktivnosti koje su ovdje iznijete. Što možemo učiniti da bismo nastavili rasti u Kristu? Kako da s Njime sljedeće godine budemo prirodniji nego ove?

Dopustite mi da predložim sedam konkretnih smjernica.

1. Uvjerite se u teološku i iskustvenu primarnost duhovnog života. Za mnoge zapadne kršćane vrijedi nepisano pravilo da se u srži njihove vjere nalazi ispravan nauk ili vjerovanje, važno je da kršćanin ispravno misli o Bogu. Mnogi kršćani također vjeruju da je srž kršćanstva pravilna etika ili ponašanje; drugim riječima, vršenje određenih djela ili suzdržavanje od nekih drugih djela bili bi

ključni za kršćanstvo. Iako nikad neću reći da teologija i etika nisu važne, tvrdim da one ne mogu stajati iznad uloge srca i primarnosti ljubavi. Isus je vidio mnogo istinskih vjernika i pravednika, ali On je tražio nešto drugo. On je želio zajedništvo srcâ koje proistječe iz veličanstvene istine da je s nama Bog i da želi s nama uspostaviti odnos. Zbog toga je pohvalio Lazarovu sestru Mariju, koja je stajala kraj Njegovih nogu i slušala čineći tako ono što je potrebno, i nježno savjetovao njezinu zaposlenu sestru Martu da zabrinuto “činjenje” nije najbolji način da Ga slijedimo.

Ova istina – da je život pobožnosti u istinskom zajedništvu s Bogom temelj prave vjere – mora se učvrstiti u našim srcima i umovima. To je korijen koji će donijeti dobre plodove. Ako se u to možemo uvjeriti, onda disciplina koja se sastoji u postavljanju prioriteta, pronalaznju vremena za odnos s Bogom i ustrajavanju na njemu postaje naš sveti poziv.

2. *Primijetite plodove duhovnosti.* Sve što radimo donosi nekakve rezultate. Naš duhovni život nije izuzetak. Kad zastanemo i pogledamo neke posebno pozitivne plodove koji rastu u našem životu, to nam može pomoći da nastavimo dalje, baš kao što dobivamo poticaj da nastavimo s programom tjelovježbe kad zapazimo koliko je ona korisna za naše tijelo.

U mojem osobnom iskustvu i u iskustvu mojih studenata, spoznaja da stvarno možemo ući u zajedništvo s Bogom i da nam se On obraća, bila je ključni trenutak. Ako shvatimo to kao cilj, čak i naši početni naponi, možda i nespretni, donijet će nam često iznenađujući nagovještaj božanske prisutnosti i bliskosti. Naši vjerski stavovi ne moraju izgubiti na racionalnosti, ali se moraju usmjeriti tako da prepoznamo Božju prisutnost. Taj osjećaj je nešto što se ne može kupiti novcem. Ne kažem da ćemo

svakog dana imati veličanstveni doživljaj, ali će se takva iskustva događati češće i dat će smisao našem životu kao ništa drugo.

Radost i hvaljenje Boga također su plodovi istinskog hoda s Bogom. Konačno, Evanđelje je “radosna vijest”, a lijepe vijesti po svojoj naravi donose radost. Ako nas Bog voli, a voli nas i to toliko da želi komunicirati s nama; ako je, a jest, pobijedio smrt i grijeh; konačno, ako smo, a jesmo, Njegovom milošću prihvaćeni kao Njegova voljena djeca usprkos nama samima, onda se radost i hvala prirodno moraju izraziti. One se ne mogu potisnuti.

Isusu je bilo drago kad su se ljudi radovali. Njegovo prvo čudo učinjeno je na svadbenoj gozbi i služilo je da uveća veselje (Ivan 2,1-11). Kada su Ga pitali zašto ne posti kao farizeji, On je vrijeme svoje službe na Zemlji usporedio sa svadbenom svečanošću (Marko 2,18-20). Kada jednom sretnemo ovakvog Isusa u vjerskoj praksi, nećemo moći odoljeti da ne usvojimo tu radost.

Neki ljudi, shvativši da nas Biblija uči da je radost dio kršćanskog života, pokušavaju preporučiti tu radost na umjetan ili nezreo način, ali ta radost se ne može proizvesti, ona dolazi kao rezultat susreta s Isusom kakav On uistinu jest, i hodanjem s Njim, a ti susreti s Kristom ostvaruju se u vjerskim aktivnostima.

Psalmi su odličan primjer istinske ravnoteže. Oni sadrže prigovore, tugu i žalost, ali kada se psalmist susretne s Bogom na kraju, ne dolazi samo do tihe radosti, već do nesputanog proslavljanja. To se proslavljanje izražava pjevanjem, plesom, klicanjem i sviranjem raznih glazbenih instrumenata.

Smijeh može biti svet. Čak smatram da se samo onaj tko je doživio Božju milost može slobodno smijati. Prevelik broj ljudi smije se sebi ili drugima samo polovično. Naša i njihova slabost odviše je bolna i stvarna. S druge

strane, ako smo se iskreno suočili sa svojim potrebama, a i dalje doživljavamo milost i Božje prihvaćanje, možemo se opušteno smijati u prisutnosti Isusa Krista.

Rast je također plod raznih vjerskih aktivnosti. Baš kao što plijevljenje i gnojenje doprinosi razvoju plodova tijekom vremena, tako i vjerske aktivnosti oblikuju bolje kršćane. Kada se studenti u jednoj nastavnoj skupini osvrnu na protekla tri ili četiri mjeseca tijekom procjene duhovnog rasta, često se događa da dožive radost kada shvate koliki su rast postigli u svim područjima svojeg života. Možda su postali manje osjetljivi na kritike ili strpljiviji u problemima. Ili su počeli živjeti manje grozničavo i s više nade. Rast se može iskazati u raznim oblicima.

Vjerske aktivnosti također unapređuju službu. Pošto smo se sreli s Bogom, sposobni smo jasnije uočiti Njegovu ljubav prema drugoj Njegovoj djeci i djelovati u skladu s tom ljubavlju. Čuo sam kako je Ron Sider u svojem izlaganju na temu društvene angažiranosti svojstvene šezdesetim godinama rekao kako su oni koji su se zalagali za građanska prava *u ime političkih uvjerenja ili društvene mode* do osamdesetih godina postali burzovni mešetari, upravo ono što su prije prezirali. Jedini koji su se i dalje nastavili zalagati za pravdu bili su posvećeni kršćani koji su služili ljudima *na osnovi svojeg vjerskog iskustva*. Susret s Bogom čini da se trajno posvećujemo službi i stvara ljubav prema drugima.

Mada može zvučati čudno, rad za druge u povratnoj je sprezi s vjerskim aktivnostima. Služenje drugima može nas usmjeriti na neke duhovne aktivnosti. Kad uvidimo da nismo u stanju adekvatno zadovoljiti potrebe drugih, kad uočimo ograničenost svoje ljubavi, strpljenja i darežljivosti, to nas nagoni Bogu. Samo nas On može osposobiti za službu drugima i samo se On može umiješati u živote drugih ljudi da bi došlo do potrebne promjene.

Služenje drugima stoga je i korijen i plod duhovne prakse i ključni dio kršćanskog života.

3. *Budite iskreni prema Bogu.* Što duže živim, to više u sebi i u drugima vidim sposobnost samozavaravanja⁹². U većini slučajeva mi ne namjeravamo biti takvi. Moramo svjesno postaviti granice koje će nas u tome spriječiti.

Jedan način da se to učini jest da poslušamo savjete iznijete na prethodnim stranicama. Povlačenje u samoću jednom godišnje daje nam posebno vrijeme za razmišljanje o duhovnom rastu. Odgovornost prema drugima putem redovnih sastanaka malih skupina kao i sastajanje s nekim duhovnim učiteljem ili savjetnikom kojem smo dopustili da ispituje naš život, pomoći će nam da budemo iskreni.

Redovno samoispitivanje zaštitit će nas od nas samih. Trebamo si postaviti ciljeve i potom isplanirati periodično samoispitivanje. Jedan od načina kako to možemo učiniti jest da vodimo bilješke. Kao što sam prije spomenuo, tijekom svakog predavanja o duhovnom rastu tražio sam da studenti bilježe vrijeme koje su posvetili ovim duhovnim aktivnostima. Uvijek mi ponetko prigovori da takva evidencija smanjuje istinsku pobožnost i tako ometa rast, ali mi na kraju mnogi zahvale jer im je takva evidencija dan za danom otkrivala istinu o tome koliko vremena provedu s Bogom. Spremnost da se iskreno suočimo sa svojim postupcima pomaže nam da učinimo nužne promjene i da nastavimo učiti.

4. *Prepoznajte ključnu ulogu Svetoga Duha.* Prema Novome zavjetu, prvi Isusovi sljedbenici čekali su i molili se za prisutnost Svetoga Duha (Djela 1,8). Primanje Duha stvorilo je dinamičnu ranu Crkvu i vodilo apostole

⁹² Knjiga *Ljudi laži* autora M. Scotta Pecka (VBZ, Zagreb, 1999.) iznosi detaljniju analizu ovog problema.

koji su iskusili Njegovu prisutnost kako bi Ga objavili i drugima (Djela 2,38). Ivan Krstitelj krštavao je vodom, ali Isus je krštavao Svetim Duhom (Marko 1,8). Taj Sveti Duh je božanska dinamika koja stoji iza svega u duhovnom životu. Glad za Bogom koja nas pokreće da Ga potražimo, sila kršćanske zajednice, želja za molitvom i radost u bogoslužju, sve to je pokrenuto Duhom.

Stalna prisutnost Duha omogućit će nam da rastemo u svim duhovnim aktivnostima. Trebali bismo neprestano tražiti trajnu puninu Duha kao izvora sile potrebne za duhovni rast.

Jednostavno vas podsjećam na nekoliko duhovnih istina. Sveti Duh je Osoba koja ima silu, a ne neka bezlična sila. On donosi stalnu Isusovu prisutnost među nama. Pomoću Duha Isus nas nastavlja podučavati i obasipati blagoslovima. Dinamično zajedništvo s Bogom osobna je veza ljubavi, a ne neko mehaničko primanje božanske sile. Kada je Duh prisutan, mi osjećamo Isusovu prisutnost, a prisutnost Duha navodi nas da se molimo. Kao što mi volimo biti tamo gdje smo voljeni i poželjni, to isto vrijedi i za Svetoga Duha. Smatram da je od ključnog značenja otpočeti svako vrijeme provedeno s Bogom iskrenom molbom da bude prisutan Duh. Želite li duhovno rasti? Onda tražite Božjega Duha. Ako ne razumijete što to znači, pokušajte to shvatiti po svaku cijenu. Vaš kršćanski rast ovisi o tomu.

5. Nastavite čitati, proučavati i slušati da biste više naučili o duhovnom životu. U bibliografiju sam uključio raznovrsne teme kojima se ova knjiga bavila. Iako sam mogao navesti i više naslova, namjerno sam odabrao one za koje mislim da su najbolji. Nadam se da ćete neke od njih pročitati.

Kada sam završio sa studijima, otkrio sam da imam obilje literature iz triju područja – biblijskih studija, prakti-

čne teologije (uglavnom o propovijedanju) i sistematske teologije. Također sam imao i nekoliko knjiga iz crkvene povijesti i biblijskih jezika. To je bio sažeti prikaz mojeg teološkog obrazovanja. Biblijski studiji, teologija i propovijedanje imali su naglašeno mjesto. Ništa nisam imao o duhovnim aktivnostima kao što su molitva ili kontemplacija. Nedostajale su mi i duhovne biografije. Srećom, smatram da se obrazovanje za službu počinje mijenjati i poprima nešto uravnoteženiji pristup.

Posebno smatram da su biografije korisne. Čitanje događaja o duhovnim hodočasniciima posebno me je nadahnulo i promijenilo. Životne priče duhovnih ljudi imaju silu da nas motiviraju, silu kakva nedostaje knjigama o čistoj teoriji.

6. *Tražite duhovne učitelje i savjetnike.* Izraz “duhovni učitelj” za mnoge protestante može biti zvono za uzbunu, ali takvo što nije uopće potrebno. Duhovni učitelj nije autoritet koji nam kaže točno što trebamo raditi, već nas kao duhovni suputnik sluša i pokušava nam pomoći na naš način. Ako vam ovaj termin smeta, zamijenite ga riječju “savjetnik”. Ona ukazuje na nekoga s iskustvom tko nam može pomoći da rastemo u znanju i primjeni duhovnih aktivnosti. Ma kako to čudno zvučalo, u kršćanskim je krugovima često prihvatljivije potražiti pomoć savjetnika psihologa nego duhovnog savjetnika. I jedno i drugo nam može pomoći.

Traženje savjetnika ili duhovnog učitelja ne znači znak duhovne slabosti, već znak otvorenosti i spremnosti za rast. Možda bi još bolje bilo uporabiti izraz “prijatelji naše duše”. Tako jasno možemo vidjeti da je i opravdano i poželjno imati nekoga za prijatelja u svrhu prisnijeg susreta s Bogom.

Jedna od najvećih tragedija jest što ljude kvalificirane i spremne za takav posao nije lako naći. U protestantskim

crkvama rijetki su programi poduke za takve profile. Neki pastori i savjetnici mogu vršiti tu ulogu, dok neki drugi ne mogu. Izboru osobe koja će odigrati jednu takvu ulogu u vašem životu mora prethoditi ozbiljno razmišljanje i iskrena molitva, ali pronalazak prave osobe može biti od izuzetne pomoći i vrlo koristan.

7. *Poslušnost obilježena jasnom predajom Bogu najvažnija je od svega.* Poslušnost danas nije popularna riječ. Spominjati tu riječ znači govoriti protiv onih ideja u našoj kulturi kakve su samoostvarenje i sloboda. Međutim, ne možemo zanemariti činjenicu da Sveto pismo poziva na poslušnost.

Pavao poziva kršćane da se pokoravaju jedan drugome u strahu Božjem (Efežanima 5,21). Ovo se zasniva na našoj poslušnosti Bogu (Jakov 4,7), koju Isus tako jasno oblikuje kada govori Bogu: "Neka ne bude moja, nego tvoja volja!" (Matej 26,35) Isus "nije došao da mu služe, nego da on služi i da dadne svoj život za druge" (Marko 10,49, Filipljanima 2,6-11). Rani kršćani nisu nalazili iznimku pravilu "Svi se slušajte među sobom" (1. Petrova 5,5).

Zbog toga kršćani zasnivaju svoju poslušnost na Isusovom uzoru i zapovijedi. Evandjelje nas je oslobodilo iz podređenog položaja. Sin (Isus) nas je oslobodio. Rob i gospodar, predsjednik i običan radnik, svi imaju isti položaj pred Bogom i braća su i sestre u Kristu. Zato što znamo da smo slobodni, možemo se dobrovoljno pokoriti i Bogu i drugima. Pokornost se, naravno, može izopačiti i skrenuti s pravog puta. Ona ima ograničenja koja se ponekad teško definiraju. Općenito uzevši, kršćani se trebaju pokoriti jasnoj Božjoj volji, kao i ljudskoj vlasti sve dok ona nije razorna ili suprotstavljena Božjoj volji.

Pokornost je srodna poslušnosti. Kada odlučimo poslušati, mi se pokoravamo zapovijedima koje su nam iznijete i za kršćane to treba biti zapovijed o ljubavi.

Kakve ovo ima veze s temom ove knjige i disciplina-
ma duhovnog života? Bog nam je uputio poziv da Ga vo-
limo, da Mu služimo i da Ga slušamo. Najizravniji način
da to učinimo jest da se povežemo s Njim, a to se naj-
lakše ostvaruje pomoću duhovnih aktivnosti koje nam je
On dao. Mi se pokoravamo tako što se posebno posveću-
jemo onome što ćemo redovno činiti u svrhu produblje-
nja našeg zajedništva s Bogom. *Čekati da “dobijemo že-
lju za duhovnim aktivnostima”, ili čekati “nadahnuće”,
ili čekati da one na nas “ostave dojam” znači oslanja-
ti se na naše promjenjive osjećaje.* Dosljednost vreme-
nu i mjestu sastanka s Bogom oslobađa nas ropstva na-
šim “raspoloženjima” i daje oblik i jasnoću našem posve-
ćenju Bogu. To je skoro nalik na uzimanje lijekova koji
su nam potrebni za zdravlje. Liječnik je rekao da to tre-
bamo činiti svakodnevno, ali mi ih uzimamo tek kada nam
to odgovara ili kada smo raspoloženi. To nas dovodi u
problematičnu situaciju. Mi odlučujemo jesmo li raspo-
loženi ili nismo, i svako uzimanje tablete zahtijeva dono-
šenje nove odluke.

Najbolji duhovni plan je da odlučimo ući u zajedni-
štvo s Bogom i pokoriti se Njegovoj volji. Postavite vre-
menske okvire s posebnom pozornošću i budite redovni
kao što ste redovni u uzimanju hrane. Ta odluka da se
pokoravate planu osigurati će strukturu koja omogućava
Bogu da radi u vašem životu na načine za koje prije ni-
ste ni mislili da su mogući.

Vjerujem da je život zajedništva s Bogom uzbudljivo
iskustvo koje nas mijenja. Nagrada se dobiva i na ovom
svijetu i izvan njega. Za vaše osobno dobro i radi kraljevstva
Božjeg, pozivam vas da ozbiljno krenete na taj put – i
vaša duhovna glad bit će utažena.